

ШЫН

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

1925 чылдың
август 31-де
үнүп эгелээн

№ 148 (17477)

2007 чылдың
ДЕКАБРЬ 4,
вторник

Номерни парлалгаже
дужааганы:
график езугаар — 21.00,
херек кырында — 20.00.
Садар өртээ 4 рубль.

РФ-тиң Күрүне Думазының бешки чыыжының депутаттарының соңгулдалары

БҮГҮ РОССИЯ, БҮГҮ ТЫВА БАДЫЛААН

2007 чылдың декабрь 2-де, бурунгу хүн Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Күрүне Думазының бешки чыыжының депутаттарының соңгулдалары болуп эркен.

2003 чылда эрткен Күрүне Думазының депутаттарының соңгулдаларындан бо соңгулда элээн өскерилгелерлиг болган. Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының кудуку палатазының депутаттарын чүгле партийжи даңзы езугаар соңгаан. Мооң мурнунда эрткен соңгулдада соңгукчуларның 5 хуу бадылаашкынын алган партия Күрүне Думазынга депутат мандадын ап турган болза, ол хууну чеди чедир өстүрген. Оон аңгыда мурнунда даңзыда кирген соңгукчуларның 25 хуу бадылаашкынга киржирге, соңгулдаларны болган деп санап турган, бир эвес хуу ол хире четпес болза, соңгулда болбаан деп санаар турган. Бо соңгулдада ону солаан, чеже хире соңгукчу бадылаашкынга киржир болдур, соңгулданы болган деп санаар кылдыр доктааткан. Соңгулда бюллетенинге «Шупту кандидаттарга удур» деп графаны кирибээн. Күрүне Думазының депутаттарының соңгулдаларынга шак мындыг элээн өскерилгелерни кириген-даа болза, декабрь 2-де эрткен соңгулдаларга Россия Федерациязының соңгукчулары идепкейлиг киришкен.

РФ-тиң Төп соңгулда комиссиязының албан езузу-биле декабрь

идепкейлиин көргүскен, оларның 82 хуу бадылаашкынга киришкен. Алтай, Тыва, Мордовия республиканың соңгукчуларының идепкейлиин Төп соңгулда комиссиязы демдеглээн. Соңгулдаларның бадылаашкынының түңнелин езугаар алырга, Чечен Республиканың соңгукчуларының 99 ажыг хуу бадылаашкынга киржип, Россияда эң-не идепкейлиг соңгукчулар болган.

РФ-тиң Күрүне Думазының бешки чыыжының депутаттарының соңгулдаларының түңнелдеринин дугайында РФ-тиң Төп соңгулда комиссиязының декабрь 3-те 12 шакта баш бурунгаар берген медээзи езугаар алырга, «Чаңгыс демниг Россия» политиктиг партия соңгукчуларның 63,3 хуу, «Россия Федерациязының Коммунисттиг партиязы» — 11,7, РЛДП — 8,4, «Чөптүг Россия» партиязы 8 хуу бадылаашкынын алган. Оон өске соңгулдаларга киришкен чеди партия соңгукчуларның чеди хуу бадылаашкынын ап шыдаваан. Үстүнде айыткан шакка чедир РФ-тиң Төп соңгулда комиссиязы бюллетеньнеринин 85 ажыг хууун хынап көрген. Россияның соңгулда даңзыында кирген соңгукчуларның 62 ажыг хуу бадылаашкынга киришкен. Ол 2003 чылда эрткен Күрүне Думазының соңгулдаларынга киришкен соңгукчулардан хөй болуп турар. Соңгулдаларның төңчү түңнели аядаа үнмээн, үстүнде адаан сан-чурагайларга өскерилгелер болур.

Тыва Республикага РФ-тиң Федералдыг Хуралының Күрүне Думазының бешки чыыжының депутаттарының соңгулдалары 182 соңгулда участогунга болуп эркен. Кайы-даа соңгулда участогунга бадылаашкынга соңгукчулар кончуг идепкейлиг киришкен. ТР-ниң Соңгулда комиссиязында 182

соңгулда участогунун 123 соңгулда участогундан бадылаашкынарның түңнелдеринин дугайында медээлер кирген. Ында баш бурунгаар айыткан сан-чурагайлар езугаар алырга, оларның даңзыында кирген республиканың бүгү соңгукчуларының 70 ажыг хуу бадылаашкынга киришкен. Сүт-Хөл кожуунун соңгукчулары 100 хуу, Өвүрнүң — 99,43 хуу бадылаан, бо эң эки көргүзүг болган. Баш бурунгаар үндүрген түңнелдер езугаар алырга, «Чаңгыс демниг Россия» политиктиг партиязы дээш Тываның соңгукчуларының 85,82 хуу бадылаан. Бай-Тайга, Барыын-Хемчик, Мөңгүн-Тайга, Өвүр, Сүт-Хөл, Тес-Хем, Улуг-Хем, Чеди-Хөл, Эрзин кожууннарның, Ак-Довурак хоорайының соңгукчуларының 90 ажыг хуу В.Путинниң партиязы дээш бадылаан. Тыва Республикага болуп эркен соңгулдаларның түңнелдерин ТР-ниң Соңгулда комиссиязы үндүрүп турар.

Тыва Республиканың чурттакчы чону декабрь 2-де, улуг-хүнде, Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Күрүне Думазының бешки чыыжының депутаттарын, сумуларның Төлээлекчилер хуралдарының депутаттарын болгаш суму чагырга даргаларының соңгулдаларынга киржип, боттарының шиллелгезин кылган.

Бо соңгулдалар мурнуку соңгулдалардан онзагай ылгалып турар. Чүге дизе, «Чаңгыс демниг Россия» политиктиг партияның даңзыын чурттуң Президентизи Владимир Путин баштай бергенибиле, чүгле партияларның аразында адааннажылга маргылдаазы эвес, а бо эрткен чылдарда шын угланышкынын амыдыралга чедишкени боттандырып турган чурттуң лидеринге бүзүреливистин референдуму болган. Бөмбүрзекте хөй-ле президентилер бар, ынчалза-даа нацияның лидери кылдыр оларның чүгле ийи-чаңгызы илереп келир. Сес чыл бурунгаар кым-даа кедилг келир үеге бүзүрел чок турган. Россияга бүзүрел шуут-ла эглиш чогу-биле читкен ышкаш сагындырып келир үелер безин тургулаан. Бөгүн үе шуут сыр дедир өскерилген. Ынчангаш соңгукчу кижилер бүзүрүнү мурнунга кончуг шиитпирлиг, харысгалгалыг шиллелде турган: эки талаже өскерлишкенин, турум чорук болгаш хөгжүлдө дээш бадылаар бе азы төңчүзү билдинмес аазаашкынар дээш бадылаар бе?

Ындыг-даа бол, чон шын шиллелгени кылып, улуг Күрүневистин — Россия Федерациязының Президентизи Владимир Путинни деткип, «Чаңгыс демниг Россия» политиктиг партия дээш боттарының (Уланчызы 2-ги арында).

БҮГҮ РОССИЯ, БҮГҮ ТЫВА БАДЫЛААН

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

үнүн берген. Баштайгы түнелдер азы бо шакта санаттыңан бюллетеньер езугаар алырга, «Чаңгыс демниг Россия» партиязы дээш соңгулдага киришкен чоннуң 62,9 хуузу үнүн берген болуп турар. Ол дээрге, Путинниң кылып чорудуп турар ажылының угланышкынынга нити чон бүзүрел, аңаа ынаныштыг болуп турарын көргүскени ол.

Тыва Республикада декабрь 3-те, тус черни-биле эртенгиниң 8 шакта найысылалдың девискээр соңгулда комиссиязының нити бюллетеньериниң 46 хуузуңа ажылдаанының соонда билдингени болза, амгы үеде ажылдаттыңан бюллетеньерге үндөзүлөп алырга, «Чаңгыс демниг Россия» дээш соңгукчулар 84,15 хуу бадылаан болуп турар.

Декабрь 2-де Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол болгаш Тыва Республикадан Күрүне Думазыңче депутатка кандидат, чаңгыс чер-чурттуувус Лариса Шойгу №12 соңгулда участогунга барып бадылааннар. Журналистер Күрүне Думазының депутадыңа кандидат Лариса Күжүгетовнадан бодунуң бодалын чугаалап бээрин дилээн:

—Бо соңгулдалар, шынал-ла, моон соңгаар кандыг орук-биле чорурувустуң шилилгезин кылып

соңгулдалар болур. Харын-даа ындыг бедик сөстү чугаалаарыңдан-даа чалданмас мен, бо соңгулдалар республикавыстың болгаш нити чуртувустуң моон соңгаар канчаар амыдырал-чурттаарын шитпирлээр хүн деп санал турар мен. Чон мында хамааты хүлээлгезин күүседип келгеш, ээлчээн манал, идепкейлиг болуп турары база бөдүүн чон биле чедишкенин болгаш тиелелгени күзеп турары мени өөртүп тур.

Шолбан Валерьевич:

—Эрткен Күрүне Думазының соңгулдаларыңа эртенгиниң 10 шакта бо соңгулда участогунга чоннуң 8 хуузу кээп бадылаан турган болза, бо соңгулдаларда ола үеде 11 хуу ажыр бадылаан болуп турар-дыр. Моон алгаш көөрге, келир үевиштиң шилилгези дээш соңгукчуларның харысалгалыг, мерген болуп турары идегелди оттуруп келирин немеп калыксап тур мен.

Хоорайның хөй-ле соңгулда участоктарыңа чедип, нити байдал-биле таныштывыс. Нити-биле кайы-даа участоктарга чоннуң соңгулдаларга киржилгези, шынал-ла, мурнуку соңгулдаларга бодаарга, идепкейлиг болган. Онза чурум үрээшкени-даа болбаан. Чон шилилгезин кылган, шитпирни

соңгукчу бүрүзү үндүргөн болгаш ол езугаар бадылаан.

Кочетов №15 соңгулда участогу Кызыл хоорайның №15 лицейниң кол өөредилге бажыңында турар. Каш хонук бурунгаар бо лицей үш каът чаа эге школалыг болганын номчукчулар билир. Бис бо соңгулда участогунда байдал-биле таныжары-биле аңаа 16.00 шакта бардывыс. Чогум соңгулда участогунуң кежигүннери ол шакка чедир бадылаашкын үезинде хоойлу хажыдышкынарны болбаанын, бүгү партияларның хайгааракчылары хайгыыл ажылын серемчилелдиг чорудуп турарын демдегледилер.

Дүш соонда соңгукчуларның идепкейи эртенги шактарга бодаарга, элээн чавырлып эгелээн болган. Соңгулда участогу биске 14.00 шактың түнелдерин берди. Ол үеде чедир бо соңгулда участогунга бадылаар эргелиг 1186 соңгукчунуң 515-и азы бүгү соңгукчуларның 43 хуузу бадылапкан, а соңгукчулар демей-ле ийилеп-чаңгыстап кээп турдулар.

Бо соңгулда участогунуң даргазы Игорь Григорьевич Мистриков баш бурунгаар билдиришкени кирген соңгукчуларже көжүп чоруур хааржак-биле сөөлгү үнүшкүнче соңгулда участогунуң кежигүннерин белеткел тур, оларның-биле кады партияларның хайгааракчылары база дөгернип эгеледилер.

Кочетов №15 соңгулда участогунуң соңгукчулары бадылаашкын доостур 20.00 шакка чедир 50 хууу черле ажыр бадылаптар боор деп идегел-биле оон чорутувус.

Правобережный-2 №31 соңгулда участогу (даргазы Светлана Юрьевна Захарова) Кызылдың №8 школазының эге класстар бажыңында турар. Бо соңгулдаларга аңаа нити-биле 1160 соңгукчу бүрүткеткен. Оларның 800 ажыг соңгукчузу соңгулдаларга киришкен. Биске билдинип келгени-биле алырга, бо участокка «Чаңгыс демниг Россия» эң хөй 686 бадылаашкынны ап, өске партияларны дыка мурнаан. Соңгукчулар коммунистерге болгаш «Чөптүг Россияга» 33-33 бадылаашкынарны берген, а «Россияның демократтыг партиязы» чаңгыс-даа бадылаашкын албаан.

Кызыл хоорайның Загородный №10 соңгулда участогунга соңгулда хоойлузунда көрдүнгенин езугаар эртенгиниң 8 шакта эгелээн. Бо соңгулда участогунга бодум каш чыл

улаштыр кандыг-даа деңнелдиң соңгулдаларыңа киржиң, бадылап келдим. Ынчалза-даа амгы бо болуп эртип турар Күрүне Думазының соңгулдаларыңа соңгукчуларның идепкейлиг киржиң турарын кижидораан эскерип саар чорду. Чоннуң, чурттуң салым-чолунга, оң бурунгаар хөгжүлдөзүңгө бодунуң үнүн кадар дээн изиг күзелин илередип турарыңа бадыткалы оон көстүп турду.

Хүндүскүнүң 15 шакта соңгулда участогунга база катап чедип, бадылаашкынның канчаар чоруп турарын участок соңгулда комиссиязының даргазы Андрей Кенденович Бегзиден сонургадым:

—Соңгулда бетинде участок соңгулда комиссияның кежигүннери соңгукчуларның бажыңнарыңа чедип, соңгукчуларның санын тодарадыр талазы-биле улуг ажылды кылган. Ынчал кээрге, бистиң участокка бадылаар эргелиг 1214 соңгукчу тодараттыңан болгаш соңгукчуларның бадылаар даңзызыңче кирген. Соңгулдага соңгукчулар канчуг идепкейлиг киржиң турлар, бо шакка чедир 834 соңгукчу бадылаан. Соңгулда болуп турар үеде кандыг-даа хоойлу-дүрүм хажыдышкынарны болбаан — деп чугаалады.

Бо соңгулда участогунга соңгулда канчаар эрткенин кысказы-биле таныжып көрээлиңер. Нити даңзыда кирген 1214 соңгукчуларның 850-ни соңгулдага киришкен азы 70 хуузу. Бо дээрге, Кызыл хоорайга багай эвес көргүзүг-дүр. Бадылаашкынның түнели кандыг болганын дээрге, «Чаңгыс демниг Россия» партиязы дээш 518 соңгукчу бадылаан, РФКП — 45, «Чөптүг Россия» — 29, РЛДП дээш 25 соңгукчулар бадылаан болуп турар. Моон алгаш көөрге, соңгукчулар РФ-тиң Президентизи В.В.Путинниң чурттуң келир үеде хөгжүлдөзү дээш салган программаның долузу-биле деткип турары билдинип турар.

Кызыл кожуунуң Сукпак сумузуңуң чону тус чер бот-башкарылганың баштыңын, тус чер депутаттары болгаш РФ-тиң Күрүне Думазының депутаттары соңгаан соңгулдаларга аажок идепкейлиг кээп, соңгуп турар болду.

(Соңгулда участоктарыңдан репортажтарны Таан-оол Херткек, Каң-оол Сат, Юрий Көк-оол, Айлаң Даржаа белеткээн, чуруктарны Василий Балчый-оол тырттырган).

«АУК-түң хөгжүлдөзү» национал төлөвилел

«Ярмарканы удаа-дараа эрттирер болза эки...»

Каш ай бурунгаар, тодаргайлаарга, август 1-де, бүгү чуртка үүрмектеп садар барааннар рыноктарының дугайында федералдыг хоойлу күштүг болуп кирген. Ол езугаар черчерлерде улуг-биче рыноктарны **үлетпүр барааннарының болгаш көдээ ажил-агый продукцияларының кылдыр эде (чара) организастан.** Кызылда көдээ ажил-агый продукциялары садар тускай базаар бо хүннерге чедир чок, а ол ышкаш үлетпүр барааннарынга аңгылаттынган рынок база демдеглеттинмээн. Чогум хоорайның төвүнде анаа-ла «хойтпак» базаар бар-ла харын...

Мындыг байдалда ТР-нің Көдээ ажил-агый яамызы чонга эптиг ортумак арганы шилип алган: ол көдээ ажил-агый ярмаркаларын Кызылдың төп кезээнге, ажык дээр адаанга бо күстен эгелеп, өйлөп-өйлөп тускай эрттирип эгелээн. Яамы бо ажил-биле, бирээде, федералдыг хоойлуну күүседип турарын демдеглетп турарлары ол, а ийде, бөдүүн чонга ажыктыг ажилды кылып турарын көргүскени ол.

— Көдээ ажил-агый продукцияларының тускай рыногун тудуп алгыжевиске чедир, амдызында мындыг байдалга ажилдаар-дыр бис. Чогум бүдүрүкчүлерден продукцияны дорт садып алырга, силерге эптиг-дир бе? — деп, ТР-нің Чазааның Даргазының оралакчызы Иван Васильевич Чучев Кызылга ноябрьның сөөлгү

хонуктарында эрткен элчеглиг үшкү ярмарка үезинде чондан айтырып турганының херечизи болдум. Ынчан оочурлап турган садып алыкчылар:

— Көдээ ажил-агый ярмаркаларын эрттирип турары эки-дир. Чүгле оларны удаа-дараа организастан турган болза — деп, харыылап турдулар.

Мындыг ярмаркаларның кол сорулгасы — көдээ ажил-агый продукцияларының сайгарылганында бараан бүдүрүкчүзү биле хереглекчинин аразында «орукту» кызырары-биле оларның ортузунда турар өртег өстүрүкчүзү — үшкү чижең артык садыгжыны рыноктан үндүр кызары болур. Ону үзе шиитпирлээри көдээ ажил-агый продукциялары сайгарар тускай рынок тургустунмаанда шуут болдунмас-даа бол-

за, яамының бо күженишкенин, шынап-ла, үнелес, мактавас аргажок. Ярмарканың өртегтери Кызылдың садыг-саймааларында өртегтерден элээн чиик. Чижээ, ярмарканың киржикчилери — бүдүрүкчүлер 1 кг инек эддиниң өртээн ортумаа-биле 110-120 рубльге, а хаван эддин 120 рубльге, аът эддин 60 рубльге садып турган. Улус бода мал эддин холдап, буттап, а коң хой эддин бүдүн-бүдүн кылдыр садып ап турганын эскердим. А шынап, ярмаркага дириг семис хойларны Өвүр кожуннуң «Торгалыг» КУБ биле Мөңгүн-Тайга кожуннуң «Малчын» КУБ бирээниң-не өртээ 2200 рубль дээш, саткан. Чон ону дыка садып алган, чүге дизе, анаа хүннерде дириг хойнуң рынокта өртээ 3000 рубль чедип, а харын-даа чамдыкта оон ажып турар апаар. Маңаа садып алыкчының акша камналгасы көскү. Тес-Хем кожуннуң «Деспен» МУБ 20 хире

ТР-нің Чазааның Даргазының оралакчызы И.Чучев биле Мөңгүн-Тайга кожуннуң көдээ ажил-агый эргелелиниң начальниги А.Донгак ярмарка үезинде ужуражып чугаалашкан.

Өвүрнүң «Торгалыг» КУБ-туң хойлары.

8-9 айлыг хураганнарны бирээниң-не өртээ 1000 рубль дээш саткан.

Ярмаркага Мөңгүн-Тайганың ажил-агыйлары багай эвес киришкен. Чижээ, «Малчын» көдээ бүдүрүлгө чери дириг хойдан ангыда, 1 кг сарлык эддин 120 рубльге садып турган.

— Бо ажил-агыйда, оон ыңай бистиң «Мөген-Бүрен» КУБ-та бо хүннерде 20-20 муң мыйыстыг шээр мал кышты хүр-менди ажып турар. Бо ярмаркага ажил-агыйлар колдуу сарлык эддин, а сарлык сүдүн «Кашпал» КБК-и садып тур — деп, Мөңгүн-Тайга кожуннуң көдээ ажил-агый эргелелиниң начальниги Александр Донгак аңаа ужуражырымга чугаалады. Шынап-ла, кашпалчыларның 1 литр кончуг үстүг сарлык сүдүнүн өртээ 35 рубль болду. «Кашпал» кооперативте амгы үеде 380 сарлык, 2,5 муң шээр мал бар.

Тожудан хамааты беш балыкчы ярмаркага чүкү чүдүрер бир «УАЗ» автомашина ишти кадыргыны, ак балыкты саткан. Оларның садыгжызындан бир кил балык өртээн айтырарымга:

— Харын каш дээш садар чоор? Бир килде 110 рубль димизе, улус алыр ирги бе? — деп менден удур айтырды.

Бо балыкчының турар черинге элээн болгаш катап келиримге, ону хөй-ле улус үглөп алган балыктарын шалыпкын садып ап турлар. Балыктарның өртээ килде 120 рубль деп сураа дыңналды...

Орус-даа, тыва-даа улус доңурган балыктарны шоодай-шоодайы-биле алыр болду. Тывалар мегелеп балык чивес, а эът чиир улус бис джир, а херек кырында ол ындыг эвес деп чүвени ярмаркага болган хайымныг бо садылашкын бадыткады.

Бо ярмаркага кожуннардан,

Кызыл хоорайдан он-он улуг-биче, хуу болгаш күрүне ажил-агыйлары киришкен. Оларның аразында «Урянхай» КХН-нің элээн каш безерек автолавкалары чыскаалып алган бүдүрүлгениң бодунуң продукцияларын: эъттен кылган консервалар аймаан, каш янзы колбаса кылыгларын, манчы-хуужуурларны, бүдүн, чартык мал эъттерин саткан турду. Чүс-чүс кызылчыларга ажилды, а ынчап кээрге тодуг-догаа амыдыралды берген, чылда чүс-чүс миллион рубль саң-хөө эргилделиг бо бүдүрүлгениң шынарлыг продукцияларын республиканың чону эки билер, оларны күзелдин-биле садып ап турар.

Ярмарка хүннеринде мал чеми садып турар ажил-агыйлар база бар болган.

Мен «Мындыг ярмаркалар моон-даа соңгаар болур бе?» деп ТР-нің көдээ ажил-агый яамызының харысалгалыг ажилдакчыларындан ынчан айтырдым. Олар «Чүгле улуг соок-ла дыка шаптыктавас болза» деп харыыладылар. Шынап-ла, сооктуң-на хайы турган боор, бо ярмаркада ногаа аймаа, картофель чок болду. Чогум күскү ярмаркаларга турган чүве, ынчан көргөн мен. Бо удаа, ынчангаш соок элээн дыңзый бергенде, эът аймаан, ооң кылыгларын элбеди садып турары ол. Ам эът чеже-даа болза, үрелир эвес.

Бир ай болгаш республиканың чону Чаа чыл байырлалын демдеглээр, ооң бетинде база бир мындыг ярмарканы Көдээ ажил-агый яамызы, ажил-агыйлар найысылалга организастан боор деп кызылчылар идегеп манап арткан.

Юрий ДАРБАА.

Авторнуң тырттырган чуруктары.

«Урянхайның» чинк өртектиг эъттери.

Бай-Тайга кожуннуң уругларның «Авырал» телестудиязының өөреникчилери Кара-Далай кыдында делегейге билдингир Бүгү-россияның уруглар төвү «Орленокка» Бүгү-россия чергелиг уруглар болгаш элээдилерниң «Бумеранг» деп көрүлдө кинофестивалынга киришкен Бөлүктүң немелде өөрөдилге төвүнүн директору В.Д. Иргит, башкы Ш.В. Хомушкү, Тээли ортумак школазының өөреникчилери Олча Хомушкү (7 «б» класс), Сайын-Херел Саая (6 «в» класс) олар киришкеш келген. Башкылар-биле аравыста

«АВЫРАЛДЫҢ» ЧЕДИИШКИНИ

болган чугааны силерге таныштырайн.

Виктор Даңыевич ИРГИТ: — Бай-Тайга кожуннуң уругларның «Авырал» телестудиязының чедииникини — Бүгү-россия чергелиг «Дерсунуң дириг коклазы» деп кинофестивалга уругларга тырттырган «Дагаа оолдары» деп мультфильми көргүскеш, алганы тускай шаңнал эге кокланы изээн. Чыл келген тудум, уругларның мергежили

бедип, Бүгү-россияның «Жар птица» деп уругларның мультфильмнер фестивалынга Новосибирск хоорайга ийи удаа киришкеш, медальдар болгаш дипломнар-биле шаңнаткан. Ам бо удаада Бүгү-россияның уруглар төвү «Орленокка» Бүгү-россия чергелиг уругларның болгаш элээдилерниң «Бумеранг» деп көрүлдө кинофестивалынга чедииникини киришкеш келдивис. Уругларның чогаадып тургускан «Доң-

гада кадык», «Тевениң аян-чоруу», «Бодарал» деп мультфильмнерин көрүлдө-мөөрейге кириштирил, бедик үнелелди алган.

Шончалай Валерияновна ХОМУШКУ: — Бүгү-россия чергелиг «Бумеранг» деп уруглар болгаш элээдилерниң кинофестивалынга өөреникчилеривис-биле кады сонургал кириштивис. Мен бодум өөреникчилерим Олча, Сайын-Херел-биле кады уругларның телестудиязы «Авыралда» ажилдап

турар болгаш телевидение мастер-классың ажилыңа сонургал кириштивис.

Бүгү-россияның уруглар болгаш элээдилерниң «Бумеранг» деп көрүлдө кинофестивалыңа Тыва Республиканың адын камгалап, Бай-Тайга кожуннуң уругларның «Авырал» телестудиязының «Доңгада кадык» деп мультфильми бедик үнелелди алгаш, диплом болгаш акша шаңналды алган.

Көк-оол САЛЧАК, «Авырал» телестудияда журналистика бөлгүмүнүн башкызы.

Тыва Республиканың Каа-Хем кожуунунда Тардан деп черде чер участоктарын бир категориядан өскезинче шилчидериниң дугайында Тыва Республиканың Чазааның доктаалы

2007 чылдың октябрь 26 № 966 Кызы хоорай

Россия Федерациязының Чер кодекзинге, 2004 чылдың декабрь 21-де «Черлерни азы чер участоктарын бир категориядан өскезинче шилчидериниң дугайында» № 172-ФХ Федералдыг хоойлуга, Тыва Республиканың 2004 чылдың ноябрь 27-де «Чер дугайында» № 886 УХ-1 Конституция хоойлузунга дүүштүр, Тарданда руда алдынын казып тывар болгаш ону геология талазы-биле өөренип көөр сорулгага, Тыва Республиканың Каа-Хем кожуунунун Кундустуг көдээ-чурттакчылыг чериниң чагыргазының дилээнге үндезилеп, Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

- 1 Тыва Республиканың Каа-Хем кожуунунда Тардан деп черде көдээ ажил-агый сорулгазынга көрдүнгөн черлерни үлетпүр, энергетика, транспорт, харылгаа, радио-дамчыдылгазы, телевидение, информатика, космос ажил-чорудулгазын хандыра черлериниң, айыыл чок чоруктун, камгалал черлериниң болгаш тускай сорулгалыг черлерниң чер участоктарының категориязынче шилчидер, кадастр планнарында көрдүнгөн кызыгаарлар мындыг:
а) 17:04:1301002:0170 кадастр номери-биле 4944 дөрбелчин метр;
б) 17:04:1301002:0171 кадастр номери-биле 4321 дөр метр;
в) 17:04:1301002:0172 кадастр номери-биле 50247 дөр метр;
г) 17:04:1301002:0173 кадастр номери-биле 102846 дөр метр;

- д) 17:04:1301002:0178 кадастр номери-биле 28639 дөр метр;
е) 17:04:1301002:0181 кадастр номери-биле 11464 дөр метр;
ж) 17:04:1301002:0182 кадастр номери-биле 108362 дөр метр;
з) 17:04:1301002:0183 кадастр номери-биле 172672 дөр метр;
и) 17:04:1301002:0186 кадастр номери-биле 25261 дөр метр;
к) 17:04:1301002:0188 кадастр номери-биле 4593 дөр метр;
л) 17:04:1301002:0003 кадастр номери-биле 95498 дөр метр;
м) 17:04:1301002:00-4 кадастр номери-биле 8437 дөр метр.

2 Чер участоктарын бир категориядан өскезинче шилчидериниң биле холбаштыр көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинге болган чидиргериниң орнун Тыва Республиканың Каа-Хем кожуунунун «Кундустуг көдээ чурттакчылыг сумузу» муниципалдыг тургузугнуң бюджетинге бо доктаалды хүлээп алганы хүнүнден үш ай хуусаада тургузарын «Тардан Голд» кызыгаарлатынган харысалгалыг ниитилелге сүмелээр.

- 3 Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.
4 Бо доктаалды күүселдези дээш контр-рольду Тыва Республиканың Чер болгаш өчү-көрөңги хамаарылгазының яамызынга дагзыр Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың девискээриниң бодунуң хереглелинге арга-арыг үнүштерин садарының, садып алырының керээзиниң талазы-биле хамаатыларның төлевир ставказын тургузарының дугайында

2007 чылдың ноябрь 7 №1003 Кызыл хоорай

Россия Федерациязының Арга-арыг кодекзинге 76 болгаш 82 чүүлдеринге дүүштүр Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1 Россия Федерациязының Чазааның 2007 чылдың май 27-де «Федералдыг өчүгө хамааржып турар, арга-арыг участоктарының шөлүнүн кезээ дээш төлевир ставказы болгаш арга-арыг курлавырларының хемчээлинин кезээ дээш төлевир ставказының дугайында» №310 доктаалы-биле бадылаан арга-арыгның ажилгал ыяжының дөзүнден үндүр садып турар ставказын хемчээлинге, бодунуң хереглелинге арга-арыг үнүштерин садарының, садып алырының керээзиниң талазы-биле хамаатыларының төлевир ставказын 2008 чылдың январь 1-ден 1,4

коэффициентини аягылаары-биле тургузар.
2 Тыва Республиканың Чазааның 2006 чылдың март 21-де «Тыва Республиканың девискээринге аңнаашкын ажил-агыйының хереглелинге арга-арыг фондузунуң участоктарын аягылаар Чурумун бадылаар дугайында» №342 доктаалын күш чок деп санаар.

- 3 Тыва Республиканың Культура болгаш информация политиказының яамызы бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.
4 Бо доктаалды күүселдези дээш контр-рольду Тыва Республиканың Бойдус курлавырлары болгаш экология яамызынга дагзыр Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

«Күш-ажылдың хоочуну» атты тыпсырының дугайында

2007 чылдың ноябрь 8 №1006 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың «Тыва Республикага «Күш-ажылдың хоочуну» атты тыпсырының дугайында» 2006 чылдың июль 13-те №1891 УХ-1 хоойлузу езугаар Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

- 1 «Күш-ажылдың хоочуну» атты ССРЭ, Россия Федерациязы, Тыва Республиканың шаңнадарының болгаш күш-ажылчы күрүнениң хөрек демдектериниң эдилекчилеринге тыпсыр: Кызыл хоорай 59 хоочун (кирилде №1); Ак-Довурак хоорай 10 хоочун (кирилде №2); Би-Хем кожуун 15 хоочун (кирилде №3); Эрзин кожуун 12 хоочун (кирилде №4); Улуг-Хем кожуун 7 хоочун (кирилде №5); Тожу кожуун 2 хоочун (кирилде №6); Өвүр кожуун 7 хоочун (кирилде №7);

Чөөн-Хемчик кожуун 10 хоочун (кирилде №8); Каа-Хем кожуун 12 хоочун (кирилде №9); Кызыл кожуун 1 хоочун (кирилде №10); Сүт-Хөл кожуун 1 хоочун (кирилде №11); Танды кожуун 1 хоочун (кирилде №12); Чеди-Хөл кожуун 1 хоочун (кирилде №13).

- 2 Бо «Күш-ажылдың хоочуну» атты тыпсырының дугайында доктаалдын ушта бижилгезин Тыва Республиканың Күш-ажыл болгаш социал политика яамызынче шынзылгаларны тыпсыры-биле чорудар.
3 Бо доктаалды аңаа ат салган хүнүнден күштүг болур Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазааның 2007 чылдың ноябрь 8-те №1006 доктаалына капсырылга №1

«Күш-ажылдың хоочуну» атты тывысканнарының Кызыл хоорай талазы-биле ДАҢЗЫЗЫ

Table with 5 columns: Ады, адазының ады, фамилиязы; Төрүт чылы; Долу назыны; Шаңналдары болгаш оларны тывыскан үези; Ажыл станы.

Table with 5 columns: Name; Year; Number; Name; Year. This is a continuation of the list from the previous page.

